

Carlo Jans: Een zeker fanatisme moet je wel hebben.

Mia Dreese

Al een aantal jaren krijgt de redactie informatie over een zomercursus voor amateurfluitisten die gehouden wordt in Diekirch in Luxemburg. Initiatiefnemer en organisator daarvan is de Luxemburgse fluitist en dirigent Carlo Jans. Toen bleek dat hij met vrouw en kind een paar dagen vakantie nam in Noordwijk was een afspraak snel gemaakt.

Carlo Jans

“Mijn vader was een goede amateur-muzikant, hij speelde klarinet. Dat vond ik leuk. Op de televisie zag ik vroeger vaak orkesten, en daarin viel de fluitist me altijd op. Als hij iets te doen had was dat vaak een solo. Als kind vond ik dat prachtig. Toen ik zes was ben ik in Luxemburg (stad) met fluitles begonnen. Later ook nog met viool, maar dat werd te veel, ik heb echt voor de fluit gekozen.

Daarna heb ik gestudeerd in Nancy en aan het Conservatoire Royal van Luik, en later bij Raymond Guiot in Parijs. Als post-graduate heb ik ook nog twee jaar in Keulen bij András Adorján gestudeerd. In Maastricht heb ik bij Jan Stulen orkestdirectie gedaan.

Iedere leraar heeft mij op het juiste moment het juiste bijgebracht, dat was geweldig. Soms is veel leraren hebben heel verwarrend, maar bij mij is alles mooi in elkaar gevlochten.

Ik heb voor de fluit gekozen omdat die misschien wel het dichtst bij het spreken staat. Tussen het lichaam en het instrument staat zelfs geen riet, geen weerstand, alles gaat meteen in de fluit. Ik speel eigenlijk alles uit het repertoire, maar wat je natuurlijk mist zijn goede romantische stukken. We hebben er maar een paar, dat is eigenlijk ook de reden waarom ik met dirigeren ben begonnen. Als je die paar stukken kent moet je je in een andere richting ontwikkelen. Veel componisten hebben werken

voor mij geschreven, en ik heb ook bewerkingen gemaakt. Karl Gottlieb Reissiger heeft een fluitsonate gemaakt, en een concert. Hij was de opvolger van Carl Maria von Weber als dirigent aan de Duitse Opera in Dresden. Een aantal van zijn vioolsonates heb ik omgewerkt voor fluit en al die werken op cd gezet. Ik hoop ze binnenkort ook uit te kunnen geven.

Na mijn studie heb ik in het toenmalige RTL-orkest gespeeld, en tegelijkertijd ben ik aan het conservatorium van Luxemburg gaan lesgeven.

Toen kwam voor mij het moment om te besluiten wat ik wilde doen. Ik heb altijd graag gestudeerd. De hoboïst Koen van Slogteren kende ik nog uit de tijd dat ik in Keulen studeerde, hij was daar docent kamermuziek. Hij raadde mij aan in Maastricht bij Jan Stulen directie te gaan studeren. Dat heb ik met veel plezier vijf jaar gedaan. Het was zelfs beter voor mijn fluitspel. Want fluitisten hebben de neiging alleen naar hun fluit te luisteren, in plaats van het geheel te overzien. Als dirigent moet je dat wel doen, en daarnaast moet je met mensen overweg kunnen en kunnen organiseren. Ik heb nu een kamerorkest in Riga in Letland, en ik geef fluitles aan het conservatorium daar. Daarnaast ben ik ook docent aan het conservatorium van Saarbrücken. En ik geef ook kamermuziek- en soloconcerten. Soms moet ik goed nadenken wat ik het eerst moet

voorbereiden. Het is wel heel afwisselend en soms een beetje druk. Ik woon in Luxemburg en ga per vliegtuig heen en weer.

Wat die concerten betreft zijn we momenteel in een situatie beland dat je niet meer weet hoe je een programma moet samenstellen. Wat absoluut niet meer gaat is een recital van fluit met piano. Het moet meer een project zijn, over een bepaalde componist, iets met literatuur, of met meerdere instrumenten, we zitten allemaal in een heel vervelende situatie. Het probleem is niet zozeer dat het ouderwets zou zijn als wel dat er een probleem is met het publiek, dat is verwend. En een fluitist wordt niet zo serieus genomen als een violist. Kijk maar wat er in Luxemburg nu gebeurt: voor het eerst sinds jaren komt er weer eens een fluitist met het orkest spelen, Galway. Misschien vijf jaar daarvoor Wolfgang Schulz, en weer vier jaar daarvoor Patrick Gallois. Programmeren voor mijn kamerorkest is ook lastig, want barok kan eigenlijk niet, daarvoor zijn gespecialiseerde orkesten, en ook Mozart ligt moeilijk. Al doe ik dat wel, niet op oude instrumenten maar wel in een verantwoorde stijl. Moderne muziek doe ik ook, maar het moet voor het publiek ook nog interessant zijn. Soms zijn de stukken alleen maar heel moeilijk. Mijn vriend Jindrich Feld heeft het goed begrepen. En binnenkort ga ik op tournee met een programma met de *Jahreszeiten* van Piazzolla en Vivaldi, een beetje nieuw, niet te modern.

Als ik niet gekozen had voor het dirigeren had ik waarschijnlijk traverso willen leren spelen. Op het conservatorium van Saarbrücken kunnen de studenten het nu allebei doen. Het is goed om te weten hoe zo'n instrument werkt. Interessant is dat de studenten leren met minder druk te spelen en met een meer open embouchure. En dat

Carlo Jans en Gaby Pas-van Riet

heeft weer een positieve invloed op hun moderne fluitspel.

Vooraf vroeger speelde men met veel meer druk, meer massief, maar dat is nu echt ouderwets, Duitse school zou ik zeggen. Nu bestaan die verschillende scholen eigenlijk niet meer, men speelt allemaal hetzelfde. Toen we zeventien jaar geleden in Diekirch met het festival begonnen waren er nog wel studenten die echt 'Duits' speelden – toch ook jammer dat dat niet meer bestaat... Vooral dankzij Aurèle Nicolet, die al die studenten heeft opgeleid, is dat dikke spelen veranderd. Er zijn in Duitsland niet zo heel veel Duitse docenten van dit formaat. Er geven veel buitenlanders les: Jean-Claude Gérard in Stuttgart, Robert Aitken in Freiburg, Gaby van Riet in Saarbrücken, Emmanuel Pahud in Berlijn. In het orkest van de Bayerische Rundfunk spelen nu Philippe Bernold en Benoît Fromanger, twee Franse fluitisten. Van de jongere generatie zijn er iets meer Duitse fluitisten: Andrea Lieberknecht zit nu bijvoorbeeld in Hamburg. De hele cultuur is veranderd, wat je kunt horen aan de klank en de articulatie.

De studenten zijn ook wel veranderd. Ze zijn wat minder fanatiek dan wij vroeger waren. Het kan nu goed fluitspelen zijn of piano of iets anders, maar een sport is ook goed. Daarin schuilt een gevaar, de jeugd is een beetje bang om te kiezen en één ding heel goed te doen. Degenen die er echt voor gaan spelen heel goed. Dit enthousiasme vind ik in Riga nog wel. Zij zijn bezeten van muziek maken en dromen ervan een doel te bereiken, met volledige inzet. Toen ik daar begon ontmoette ik een fluitist die daar les gaf. Hij had twee cd's die hij de hele dag beluisterde en een stapel kopieën van bladmuziek, die mensen van over de hele wereld hem gegeven hadden. Hij toonde mij die als zijn schat. De laatste tien jaar is daar zoveel veranderd, er is zoveel informatie. En het is misschien nog wel moeilijk, maar technisch niet onmogelijk om goede instrumenten te krijgen. Nu betaalt de hele familie desnoods wat bij, maar dan kan men zich een goede beginnersfluit als Yamaha veroorloven.

Wat mij in Letland als heel bijzonder treft is dat iedereen nog heel goed kan zingen. Als er bijvoorbeeld vier jonge mensen bij elkaar komen gaan ze vierstemmig zingen. Zij zijn nog in alles gedisciplineerd, willen echt wat leren. Als docent moet je, vind ik, ook streng zijn. Daardoor leren studenten het meest. Denk maar aan fluitisten als Moÿse, misschien niet de aardigste mensen, maar je kon wel wat van ze leren.

Als er nu een jongere van zestien jaar bij me komt, raad ik hem aan heel hard op techniek te gaan studeren, anders is het te laat om nog een goede beroepsfluitist te worden. Op de muziekscholen in Luxemburg zijn er ieder jaar twee examens, een voor techniek en een met stukken. Dat functioneert heel goed, zonder die druk bereik je niets.

Nicolet heeft eens gezegd: de mensen worden steeds jonger en steeds beter. Nu kunnen fluitstudenten de Sonatine van Boulez al spelen, of de *Sacre*, dat was in het begin heel moeilijk. De grenzen zijn opgeschoven. Het gekke is alleen wel dat de basis van het reservoir van fluitisten groter is geworden, maar de top niet.

Voor mijn conservatoriumstudenten vind ik het belangrijk dat ze na vier jaar zelfstandig kunnen spelen. En ook later alle problemen zelf kunnen oplossen. Tussen 18 en

23 jaar wordt een fundament voor het leven gelegd. En ze moeten ook andere muziek horen, niet alleen muziek voor fluit. Er is niets zo fascinerends als een violist te bekijken, daar leer je veel van. Analytisch leren horen, concentratie, de ziel te laten spreken. De beste musicus kan niet spelen als hij niet zingen kan. Zo is dat ook bij mij gegaan, een heel leven leren, je steeds zekerder proberen te voelen. Maar pas als je in je kist ligt kun je je zeker voelen, eerder niet."

Forum International pour flûte et piano Diekirch/Luxembourg

"Samen met een collega, hij was amateurmuzikant, had wat geld (dat bestond toen nog!) en wilde wat voor de jeugd doen, zijn we gestart in 1988. We hebben een zomercursus georganiseerd, en het werd steeds groter. Dat geld was op een gegeven moment op, maar met behulp van het Ministerie van Cultuur en de stad Diekirch organiseren we het festival nu zelf. Er zijn geen andere sponsors. De opzet was dat jonge mensen uit Luxemburg met elkaar en met buitenlanders zouden kunnen samenspelen. Nu is het voor fluit en piano, voorheen was het ook voor fagot, klarinet en viool. Maar dat was voor twee personen te zwaar om te organiseren. Af en toe vragen we een ander instrument erbij om kamer-muziek te kunnen spelen. Komend jaar is dat de cello. De deelnemers

zijn studenten of jongeren die net van school af zijn. Vanuit Luxemburg komen ook jonge kinderen, die wil ik ook graag blijven stimuleren. Mijn vrouw, ook fluitiste, is daar als kind ook naar toe geweest. Het is fantastisch om zoveel fluiten te kunnen horen. In totaal zijn er wel 420 studenten van 17 verschillende nationaliteiten geweest. Docenten waren beroemde fluitisten als Jean-Claude Gérard, Maxence Larrieu, Janos Balint, Marianne Henkel, Gaby Pas-Van Riet, Andrea Lieberknecht, Konrad Hünteler, Michael Faust, Abbie de Quant, Marc Grauwels, Jean-Michel Tanguy...

Dit jaar zijn er 18 deelnemers, die allemaal dezelfde lessen krijgen en gelijk behandeld worden. Het duurt tien dagen, van 21 juli tot 9 augustus. En 's avonds concerten. Iedereen is welkom om te komen luisteren."

